

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ

НА
НАЦИОНАЛНИОТ ИЗВЕСТУВАЧ ЗА БОРБА ПРОТИВ ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ И
ИЛЕГАЛНАТА МИГРАЦИЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

за
2011 година

м-р Киро Тодоровски

Национален известувач на Република Македонија
за трговија со луѓе и илегална миграција

Февруари 2012 година

РЕЗИМЕ

Системите за мониторирање на националните политики за трговија со луѓе постојат во мал број на европски држави, иако истото е предвидено во меѓународните правни документи кои се однесуваат на борбата против трговијата со луѓе. Во различни европски земји следењето и известувањето за трговија со луѓе е различно. Некои земји следат хронолошка рамка на анализа на состојба во државата, други известуваат воопштено, следејќи ги трендовите, додека некои, известуваат детално за состојбите за трговија со луѓе.

Република Македонија веќе трета година се вбројува во земји кои имаат воспоставена пракса на национално известување како важен сегмент од севкупното решавање на прашањето за трговијата со луѓе, со што се зајакнува државниот одговор во борба против трговијата со луѓе согласно препораките и меѓународните стандарди. Националниот известувач во Република Македонија за прв пат применува нови форми и техники за собирање на информации, нова методологија и структура на извештајот, со што е постигнат разработен, структуриран и стандардизиран начин на известување.

Во извештајот за периодот од 1 јануари до 31 декември 2011 година дадени се информации за теми поврзани со трговијата со луѓе и илегалната миграција низ анализа која го рефлектира криминалниот тренд во земјата, карактерот и обемот на трговијата со луѓе и илегалната миграција, во контекст на идентификација, превенција, заштита и кривично гонење, но, за прв пат прикажува и профил на трговец и жртва на трговија со луѓе, дава осврт на ранливите групи, статистички показатели со родово разделени податоци, се осврнува на реализирани препораки од претходната година и дава заклучоци и нови препораки.

Извештајот на Националниот известувач се објавува во првиот квартал од тековната година преку јавно презентирање пред сите релевантни актери кои учествуваат во борба против трговијата со луѓе. По изготвувањето, истиот се доставува за информирање до Владата на Република Македонија, Националната комисија за борба против трговијата со луѓе и илегална миграција и пошироката експертската јавност во земјата, со цел информирање за состојбите од областа на трговијата со луѓе.

Изготвувањето на извештајот е овозможено преку активната соработка со Министерството за внатрешни работи (Единицата за борба против трговијата со луѓе и криумчарење мигранти, Сектор за гранични работи и миграции, Сектор за аналитика, истражување и документирање), Министерството за труд и социјална политика (Национален Механизам за упатување), Основен Суд Скопје 1, Министерството за правда, Министерството за надворешни работи, Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ), Меѓународната организација за миграции (ИОМ), Меѓународниот центар за развој на миграциона политика (ИЦМПД), Црвениот Крст на Република Македонија, како и Невладините организации (НВО) Отворена Порта, За среќно детство, Езерка и Семпер.

Посебна благодарност упатувам на асистентот во Националната Комисија, Ана Бурагева која ги сублимираше сите добиени податоци од мониторинг алатката со цел изготвување на овој извештај.

НАЦИОНАЛЕН ИЗВЕСТУВАЧ

Киро Тодоровски

1. Улогата на Националниот известувач во Република Македонија

Во Република Македонија **Национален известувач за трговија со луѓе и илегална миграција** е прифатен како добра пракса во 2008 година, а по предлог на Националната комисија, Националниот известувач е назначен од страна на Владата во 2009 година¹.

Според својот мандат Националниот известувач е одговорен за:

- Надгледување на севкупните активности за борбата против трговијата со луѓе и илегалната миграција,
- Собирање и анализа на податоци (квалитативни и квантитативни информации) од релевантните партнери,
- Мониторинг и евалуација на имплементираниите активности по Национален акциски план,
- Донесување заклучоци и давање препораки кои се однесуваат на подобрување и усовршување на заложбите во борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција во однос на имплементација на законите, политики за подобар институционален одговор и препораки за ревизија на стратешките цели и
- Изготвување на годишен извештај.

До сега Националниот известувач има изготвено два извештаи (2009 година, 2010 година) за состојбата во земјата во однос на борбата против трговијата со луѓе и илегалната миграција.

Извештаите на Националниот известувач изминатите години освен статистичките трендови и показатели за состојбата со трговијата со луѓе, криумчарењето мигранти и илегалната миграција во Република Македонија тематски обработуваат по една специфична ситуација или карактеристика значајна во извештајниот период во зависност од податоците добиени од различни партнери.

1.2. Цел на извештајот

Целта на овој извештај е информирање на експертската јавност за трговијата со луѓе по добиени податоци и извршена анализа, проценка на трендовите, измерените резултати од спроведени акции и согледани карактеристични случаи, обезбедени од релевантни институции и организации во 2011 година. Содржините се однесуваат на областите: превенција, идентификација и заштита на жртвите на трговија со луѓе како и водени истраги и исходи од кривичен прогон со цел запознавање со општите карактеристики и најновите аналитички информации кои произлегуваат од ситуацијата на теренот.

2. МЕТОДОЛОГИЈА НА РАБОТА И СПРОВЕДЕНИ АКТИВНОСТИ ВО ТЕКОВНАТА ГОДИНА

Националниот известувач за борба против трговија со луѓе и илегална миграција ги следеше активностите на партнерите во борбата против трговијата со луѓе и илегалната миграција во текот на 2011 година и ги сублимираше постигнатите резултати во усвоената структура на извештајот на Националниот известувач, изготвена со поддршка

¹ Одлука на Владата објавена во Сл.Весник на РМ бр 23, 19 февруари 2009.

на Мисијата на ОБСЕ² во Скопје, по која, за прв пат се собрани податоци согласно изготвениот образец за следење на работа по случај според жртвата и образец за следење на напредокот во спроведувањето на Националниот Акциски План, за целите на овој извештај.

3. МЕЃУНАРОДНО ПРАВЕН РАЗВОЈ И ПРАКСА

Меѓународни документи кои повикуваат на воспоставување на институција за национално известување - Национален известувач се:

- Хашката министерска Декларација за европските насоки за ефективни мерки за превенција и борба против трговијата со жени во однос на сексуалната злоупотреба од 1997 година³
- Документ бр.1545 усвоен од Парламентарното собрание на Советот на Европа во 2002 година⁴
- Пекинг+5 Финален извештај за спроведување на Декларацијата и Планот за Акција⁵
- Резолуцијата на Совет на Европската унија за иницијативите за борба против трговијата со луѓе, посебно жени од 2003 година⁶
- Акциониот план на ОБСЕ за борба со трговијата со луѓе – дел кој се однесува на националниот мониторинг и известување за трговијата со луѓе од 2003 година.⁷
- Резолуција усвоена од Генералното собрание на Обединетите нации, која содржи препораки за назначување на национални известувачи од 2005 година⁸
- Конвенцијата на Советот на Европа за акција против трговијата со луѓе од 2005 година⁹
- Министерската одлука на ОБСЕ бр.14/06 од 2006 година
- Заложби на ОБСЕ преку „Алијансата против трговијата со луѓе.“¹⁰

3.1. Новини на ниво на Европската унија

На 5 април 2011 година, по предлог на Европската комисија, Европскиот парламент и Советот на Европска унија усвоија Директивата за превенција и борба против трговија со луѓе и заштита на жртвите.¹¹ Оваа Директива ги утврдува минималните правила во врска со дефинирањето на кривичните дела и санкциите во областа на трговијата со луѓе и воведува заеднички одредби, земајќи ја во предвид родовата перспектива од аспект на зајакнување и спречување на криминалот и заштита на жртвите.

² Организација за безбедност и соработка во Европа

³ ЕУ Декларација на министрите усвоена за време на холандското претседателство со Европската унија (1997), Хашката Декларација на Министрите за насоките за ефективни мерки за превенција на борбата против трговија со жени во однос на нивната сексуална злоупотреба.

⁴ Совет на Европа Док. Бр. 1545 (2002).

⁵ www.un.org/womenwatch/daw/followup/beijing+5.htm

⁶ Советот на Европската Унија Резолуција 2003/С 260/3

⁷ ОБСЕ, Акционен план, Анекс, 462 Пленарен состанок, PC.DEC/557 (24 јули 24 2003) достапен на www.osce.org/pc/42708

⁸ Резолуцијата A/RES/59/166 од 10 февруари 2005.

⁹ Конвенција на Советот на Европа за Акција против трговија со луѓе, мај 16, 2005, С.Е.Т.С. Бр. 197.

¹⁰ OSCE 6th and 7th Alliance against Trafficking in Persons Conference “National Monitoring and Reporting Mechanism to Address THB: the Role of National Rapporteurs, 2007/2008 година.

¹¹ Directive on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA. DIRECTIVE 2011/36/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 5 April 2011 - <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/entity.action>

Директивата, во членот 19 се осврнува на Национален известувач или Еквивалентен механизам и бара од земјите-членки да преземат потребни мерки за создавање на ваква институција.

Во преамбулата се истакнува дека известувач може да се назначи на начин кој државите сметаат дека е соодветен, а дека целта е да се вршат регуларни проценки на трендовите, мерките и резултатите од активностите преземени против трговијата со луѓе и врз основа на тоа да подготват извештаи.¹²

4. РАЗВОЈ НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАВСТВО

Република Македонија создаде широка правна рамка за борба против трговијата со луѓе која е зајакната и хармонизирана, соодветно развиена и е во целосна согласност со европското законодавство и меѓународните стандарди, особено во насока на идентификација, превенција, давање правна помош и поддршка на жртвите и санкционирање на трговците со луѓе.

Во 2011 година нема измени кои се однесуваат на националното кривично законодавство во оваа област како и во други релевантни закони од областа на граѓанското право.

5. СОСТОЈБАТА СО ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2011 ГОДИНА

5.1. Опис на ситуацијата и криминални трендови

Проблемот на трговијата со луѓе е проблем кој се рефлектира во Република Македонија преку различни форми и степен на организираност на криминални групи кои имаат цел преку различни облици на експлоатација, да ги искористат особено жените и децата за остварување на поголем профит.

Состојбата со трговијата со луѓе во Република Македонија во 2011 година е со слични карактеристики како и во претходните три години. Забележителни се извесни промени во начините на извршување на делата особено кај внатрешната трговија со луѓе, исто како и во регионот на Југоисточна Европа. Република Македонија станува се повеќе земја на потекло, но во извесен степен и земја на транзит и дестинација што се должи на фактот дека преку неа полесно се доаѓа до побогатите европски земји.

Во 2011 година не е забележано значително зголемување на бројот на жртви на трговија со луѓе. Во извештајниот период идентификувани се **11 жртви на трговија со луѓе**¹³, од кои 6 се малолетни (5 домашни и 1 странска) и 5 полнолетни (4 домашни и 1 странска) жртви на трговија со луѓе. Сите 11 жртви на трговија со луѓе се од женски пол. Идентификуваните странски државјанки се од Република Бугарија и Република Албанија како и 2 претпоставени жртви на трговија, државјанки на Косово.

¹² Ibid.

¹³ Во 2010 година биле идентификувани 12, а во 2009 година 8 жртви на трговија со луѓе.

Бројот на кривично пријавени лица за кривични дела трговија со луѓе/деца во 2011 година е 35 и е зголемен во однос на бројот на пријавените во 2010 година (25).

Од вкупно 35 пријавени лица¹⁴, 34 се од машки пол, државјани на Република Македонија и 1 лице, странски државјанин од женски пол.

За прв пат кривично се пријавени корисници на сексуални услуги од жртви на трговија со луѓе (вкупно 15) за сторено кривично дело Трговија со малолетно лице.

Најзастапен вид е трговија со малолетно лице со цел сексуална експлоатација.

5.1.1 Трговија со деца во Република Македонија

Децата како извонредно чувствителна и ранлива група не се имуни на овој вид злоупотреба и застапуваат значителен процент во бројката на жртви на трговијата која е сеуште присутна во нашата држава.

Република Македонија е земја на потекло, транзит и дестинација во поглед на трговијата со деца во изминативе неколку години според објавените извештаи од оваа област. Според изворите на Министерството за внатрешни работи и Национален механизам за упатување, идентификуваните малолетни лица, жртви на трговија со луѓе, потекнуваат од рурални предели од околината на Скопје, Гостивар, Куманово, Кичево, Битола и Крива Паланка. Најголем дел од малолетните жртви потекнуваат од дисфункционални семејства во кои претходно биле присутни најразлични пороци и семејно насилство.

Оваа година во однос на внатрешната трговија со малолетни лица, значајно за напоменување се откриените две криминални групи и тоа:

1) седумчлена организирана криминална група која вршела сексуална експлоатација по пат на проституција на три малолетни девојки во изнајмен стан во Скопје, нудејќи ги жртвите на клиенти за сексуални услуги за паричен надомест од 1.500 до 3.000 денари и

2) петчлена група чии членови ја злоупотребиле лошата состојба на малолетно немоќно лице кои со лажно ветување и измама ја сместиле во куќа во Гостивар и со сериозна закана и употреба на физичка сила трудово и сексуално ја експлоатирале.¹⁵

Значителни резултати и зајакнати начини за сузбивање на оваа појава во нашата држава се спроведените активности на Подгрупата за борба против трговија со деца, која дава придонес кон ефикасен, тимски и мултидисциплинарен приод во однос на превенција, идентификација и заштита на деца - жртви на трговија согласно нивниот најдобар интерес.

5.2 Кривично-правен одговор

5.2.1 Министерство за внатрешни работи

До Јавното обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција во 2011 година од страна на Министерството за внатрешни работи доставени се 5 кривични пријави и 1 посебен извештај со кои се пријавени 35 лица:

¹⁴ Еден полициски службеник е пријавен за кривично дело по чл.364 ,ст.1 и ст.2 од Кривичен Законик на Република Македонија.

¹⁵ Извор:Сектор за аналитика, истражување и документирање-Министерство за внатрешни работи

- 2 Кривични пријави по член 418-г,
- 2 Кривични пријави по чл.418а,
- 1 Кривична пријава по чл 418-г, в и чл.191¹⁶ и
- 1 Посебен извештај за трговија со малолетно лице по чл 418г.¹⁷

5.2.2 Судство

Според податоците од Основен суд Скопје I, предмети во кои постапката започнала да се води во 2010 година и продолжила во 2011 година со исход до 31.12.2011 година, а кои се однесуваат на областа од трговијата со луѓе се следните:

- Во два водени предмети за Трговија со малолетно лице чл.418-г ст.1 и ст.2 од КЗ, **осудени се сите 5 пријавени лица со опсег на казната од 4- 5 години затвор.**
- Во еден предмет Организирање на група и поттикнување на извршување на делата трговија со луѓе, трговија со малолетно лице и криумчарење мигранти од чл.418-в ст.1 и ст.2 од Кривичен Законик и Трговија со малолетно лице 418-г ст.2 од Кривичен Законик судската постапка е завршена и донесена е првостепена пресуда: **осудени се сите 6 пријавени лица со казна затвор во опсег од 4 до 8 години, а пресудата е потврдена од Апелационен суд Скопје.**

Во 2011 година, Основниот суд Скопје I, водеше 4 предмети од областа на трговија со малолетно лице, каде од 13 обвинети лица 7 добиле осуда:

- Против 2 лица изречена е казна затвор во траење од 8 години,
- Против 1 лице казна затвор во траење од 6 години,
- 2 лица се казнети со по 4 години затвор,
- 2 лица се осудени со 1 годна затвор, условно за 2 години и
- Во тек се 2 првостепени постапки во кои се опфатени 6 лица.

Во текот на 2011 година заклучно до 30.08.2011 година, пред Основниот суд Скопје I Скопје, од страна на правниот застапник на Национален механизам за упатување застапувани се 9 малолетни жртви на трговија со луѓе. За овие малолетни жртви, водени се 7 седум судски постапки¹⁸ и тоа 6 постапки за кривично дело 418-г трговија со малолетно лице и 1 постапка по член 140 став 5 за противправно лишување од слобода.

Во 7-те судски постапки, вкупно се обвинети 23 лица по член 418-г трговија со малолетно лице и 1 обвинето лице по член 140 став 5 за противправно лишување од слобода. За кривичното дело по член 140 став 5, постапката е водена пред истражен судија и сеуште не е поведен главен претрес.¹⁹

¹⁶ По спроведена проктивна истрага против 22 лица, при што беа идентификувани 6 женски лица жртви на трговија со луѓе на возраст од 15-21 година (3 полнолетни и 3 малолетни). Во овој случај покрај криминалната група-трговци, кривично се пријавени и корисниците на сексуални услуги од жртви (15 лица) за стореното кривично дело.

¹⁷ Прилог: Табеларен приказ за трговија со луѓе во 2011 година

¹⁸ За некои од предметите, постапката започнала да се води во 2010.

¹⁹ Извор: Министерство за труд и социјална политика –Национален механизам за упатување

5.3 Жртва

5.3.1 Идентификација, упатување, помош и реинтеграција на жртвите

Според податоци на Министерството за внатрешни работи и Националниот механизам за упатување во текот на 2011 година идентификувани се 11 жртви на трговија со луѓе сите од женски пол;

- Во **Центарот за лица жртви на трговија со луѓе** сместени се вкупно 9 лица од кои 6 малолетни и 1 полнолетна, додека 2 малолетни жртви биле идентификувани во 2010 година. Во тек е процес на идентификација на една малолетна, претпоставена жртва на трговија со луѓе;
- На сите сместени малолетни лица назначен е старател од страна на Центар за социјални работи;
- Од вкупно 11 идентификувани жртви, 9 се државјанки на Република Македонија и 2 странски државјанки.

Помош и поддршка, идентификуваните жртви добиле од двете невладини организации (НВО)²⁰ со кои Министерство за труд и социјална политика има потпишано меморандум за соработка во Центарот за лица жртви на трговија со луѓе. НВО “Отворена порта” дава социјална поддршка која се реализира преку социјална програма и психолошка поддршка на жртви која се остварува преку НВО „За среќно детство“.

Во **Прифатниот центар за странци-Скопје** сместени се 4 лица странски државјанки од кои 2 идентификувани жртви на трговија со луѓе (една полнолетна жртва од Бугарија и една малолетна жртва од Албанија), како и две претпоставени жртви на трговија со луѓе од Косово (една малолетна и една полнолетна) на кои им е дадена соодветна здравствена помош и психосоцијална поддршка од страна на тимот во Прифатниот центар. Стручниот тим во Прифатниот центар за странци е зајакнат во 2011 година со вработување на психолог и социјален работник согласно новата систематизација на Министерството за внатрешни работи.

5.3.2 Остварување на правата од страна на жртвите

Министерство за труд и социјална политика преку Канцеларијата на Национален механизам за упатување, обезбедува координирана помош и заштита на жртвите на трговија со луѓе особено на жени и деца кои биле жртви на трговија со луѓе во соработка и постојана координација со социјални работници од 30-те Центри за социјални работи (во 30 општини во Република Македонија), заедно со Министерството за внатрешни работи-Единицата за борба против трговија со луѓе и криумчарење мигранти како и со НВО.

Помошта се остварува преку:

1. Првична проценка на потребите на лицата за кои се претпоставува дека се жртви на трговија со луѓе, организација и координација на соодветна помош (интервенција во криза, психосоцијална поддршка и советување, храна, облека, медицинска помош).
2. Упатување и сместување во државно прифатилиште, назначување на старател, враќање во семејството или пронаоѓање на соодветно сместување.
3. Номинираните социјални работници од Центар за социјална работа;
4. Надлежните служби од Министерството за внатрешни работи и Министерство за надворешни работи го пронаоѓаат семејството и вршат проценка за подобноста и

²⁰ Невладина организација

подготвеноста на семејството за враќање на малолетните лица, прибирање на потребна документација, лични документи, здравствени легитимации итн;

5. Бесплатна правна помош која се состои во информирање за правата и статусот на жртвите, текот на постапката односно нивното присуство во својство на оштетени во истражната постапка и главниот претрес;
6. Спроведување на индивидуални програми за ресоцијализација и реинтеграција на децата-жртви на трговија со луѓе (вклучување во образовен процес, доквалификации, изучување на странски јазик).

Сите овие постапки се спроведуваат согласно Стандардните оперативни процедури за постапување со жртви на трговија (СОП) кои овозможуваат помош и заштита на сите жртви на трговија со луѓе преку еден сеопфатен приод заснован врз човековите права на жртвите и истите содржат посебни мерки кои се однесуваат на децата-жртви на трговија со луѓе.

5.3.3 Надомест на штета на жртвите

Во однос на доделување на компензација на жртвите од трговија со луѓе, македонското законодавство е компатибилно со меѓународните правни документи. Предвидено е воспоставување на фонд за компензација на жртви кој сеуште не обезбеден.

Во текот на 2011 година, по завршени кривични предмети, донесена е пресуда согласно член 102 од Закон за Кривична Постапка за предјавеното имотно-правно барање во две судски постапки каде се јавуваат како жртви на трговија со луѓе 4 малолетни лица.

Согласно предјавеното имотно-правно барање за 2 оштетени, судот ќе одлучува со дополнителна пресуда, по правосилноста на пресудата.

За еден кривичен предмет во кој постапката е завршена донесена е пресуда со која на 2 обвинети лица за трговија со луѓе со истата пресуда, угостителскиот објект, каде е извршено кривичното дело им се одзема.²¹

Од страна на НВО „Отворена Порта“ спроведено е истражување²² и добиени се препораки за подобрување на системот на компензација за жртви од трговија со луѓе“.

5.3.4 Враќање и реинтеграција на жртвите

Рехабилитацијата и реинтеграцијата на жртвите на трговија со луѓе започнува веднаш при сместувањето во Центарот за лица жртви на трговија со луѓе или Прифатниот центар за странци-Скопје.

Во текот на 2011 година во Центарот за лица-жртви на трговија со луѓе овозможена е психолошка асистенција и емоционална поддршка на 9 лица од страна на НВО „За среќно детство“. Социјална, медицинска помош (општи прегледи, гинеколошки прегледи, тестирање за преносливи болести) како и правна помош и заштита за 10 лица, вклучувајќи подготовка за судење, застапување на суд, предјавување оштетно побарување е дадена од страна на НВО „Отворена Порта“. Покрај краткорочната помош, фокусот на асистенцијата е насочен кон долгорочната поддршка и социјалната инклузија во соработка со социјалните работници од Центрите за социјална работа.

²¹ Извор: Министерство за труд и социјална политика - Национален механизам за упатување

²² „Право на компензација на тргуваните лица во Република Македонија“, Автори: Јасмина Димишковска Рајковска, Маја Варошлија, Сунчица Димитријоска, Анета Трајковска - јуни 2011 година.

Во текот на престојот во Центарот за лица-жртви на трговија со луѓе:

- 4 штитенички беа вклучени во образовниот процес, и
- 2 завршија курс за доквалификација финансиран од НВО „Отворена Порта“,
- изучување на странски јазик е овозможено на 1 жртва на трговија со луѓе со поддршка на Здружението на граѓани за еднакви можности „Еднаков пристап“.
- За 7 штитенички изготвени се индивидуални програми за реинтеграција од НВО „Отворена Порта“, во соработка со социјалните работници од Центрите за социјална работа и истите се вратени во своите семејства.

Од вкупно 4 странски државјанки (1 од Бугарија, 2 од Косово и 1 од Албанија) сместени во Прифатниот центар за странци - Скопје, како жртви или претпоставени жртви на трговија со луѓе, во 2011 година 3 од нив (од Косово и од Бугарија) се вратени во матичните земји согласно пропишаните Стандардни оперативни процедури и Транснационалниот механизам за упатување на жртви на трговија со луѓе. Една малолетна жртва на трговија со луѓе од Република Албанија по даден исказ во истрага е предадена на родител во присуство на назначениот старател од Центарот за социјални работи.

5.4 Профили

5.4.1 Профил на жртва на трговија со луѓе

Пол: женски

Возраст: од 14-30 години

Државјанство и националност:

Државјанки на Република Македонија–внатрешна трговија со луѓе (Македонки, Албанки и Ромки)

Странски државјанки: (Албанки, Бугарки, Србинки и Косовки)

Образование: основно, средно или недооформено образование

Професија: без професија

Семејство: Со оглед дека жртви на трговија со луѓе се малолетни лица, истите потекнуваат од семејства на разведени родители или дисфункционални и високо ризични семејства каде е присутно насилство или некој порок со кој малолетните жртви имале континуирани проблеми, доживеаните трауми кои оставиле тешки последици во нивните животи се надополнети со експлоатацијата од извршеното кривично дело.

Експлоатација: сексуална експлоатација која се врши во северозападниот дел на Република Македонија.

5.4.2 Профил на трговец со луѓе

Според изворите и сознанијата со кои располага Единица за борба против трговија со луѓе и криумчарење мигранти - Министерството за внатрешни работи, по спроведените истраги на кривично пријавените лица, сторители на кривични дела, профил на трговец се однесува на лице на:

Возраст: од 20-45 година

Пол: машки

Државјанин на Република Македонија

Националност: Македонска, албанска и ромска етничка припадност

Образование: основно или средно

Професија: сопственик на угостителски објект или вработен во истиот или невработен

Извршители: криминални групи кои бројат од 3-5 членови или поединци

Криминално минато: во најголем број случаи претходно казнуван за кривични дела против животот и телото, половата слобода и половиот морал, бракот, семејството и младината, против имотот, јавниот ред, против човечноста и меѓународното право

Начин на извршување: сексуална експлоатација преку присилна проституција и трудова експлоатација која ја вршат доведувајќи ја жртвата во заблуда дека е легално вработена и пријавена

Место на извршување: угостителски објекти на подрачјето на северозападниот дел на Република Македонија (Полошки регион)

Цел на извршување: стекнување на криминална добивка-профит.

5.5 Можни ризици и ризични групи

Децата како високо ризична група имаат потреба од посебна грижа и заштита и се зависни од помошта на возрасните посебно во раните години од детството и како такви ги имаат сите права и слободи како и возрасните согласно националните и меѓународните правни документи.

Во Република Македонија постојат одредени средини со ризици во кои се движат ризични групи малолетни лица кои можат да го загорат нивниот живот и здравје.

Најчесто тоа се деца кои живеат, питачат или извршуваат други ситни работи на улица, непридружувани од родител, старател или друго возрасно лице кое според закон е одговорно за него (криумчарени мигранти, жртви на трговија со луѓе, лица кои бараат азил или малолетни лица кои се напуштени од своите родители и кои немаат законски назначен старател).

Често пати малолетните лица се пронаоѓаат во високо ризични средини кои не се соодветни за нивна возраст. Не се идентификуваат како жртви на трговија со луѓе од различни причини (немање доволно докази, недостаток на индикатори) и се враќаат во своите семејства. Ризичната група малолетни лица не се следи и не добива помош и поддршка од институциите т.е останува надвор од системот за примање помош.

6. СОСТОЈБАТА СО ИЛЕГАЛНАТА МИГРАЦИЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2011 ГОДИНА

Во 2011 година се задржува истиот тренд на илегалната миграција како во 2010 година во поглед на обемот и „модус операнди“ на извршување на делата. Така Република Македонија и натаму останува земја на транзит во однос на илегалната миграција.

Во поглед на потеклото, мигрантите потекнуваат од: Авганистан, Пакистан, земји од Блискиот Исток и северна Африка.

Карактеристично во 2011 година е намалувањето на илегалните мигранти од Република Албанија по ослободувањето на визниот режим за Република Албанија од страна на Европска Унија, а кои претходно ја користеа територијата на Република Македонија за илегален влез во Република Грција.

Земји на дестинација: Велика Британија и останатите побогати земји членки на Европска Унија. Основната цел на илегалната миграција е подобрување на економскиот статус.

Начин на влегување: За влез во Република Македонија најчесто се користат илегалните премени на границата со Грција на подрачјето на Гевгелија и Битола, а како излезни точки се илегалните премени на границата со Србија на подрачјето на општина Липково, селата Лојане и Слупчане.

Во најголем број случаи, илегалното префрлување се врши во организирана форма од страна на криминалните групи од Република Македонија, кои бројат од 5 до 20 членови и кои се добро организирани и структурирани со стриктна поделба на задачи и хиерархиска поставеност. Истите се меѓународно поврзани со криминални групи од Република Грција и Србија.

Цената за еден илегален транспорт на мигрант од влезна до излезна точка на територијата на Македонија се наплатува од 500-2500 евра по мигрант во зависност од големината на групата на илегални мигранти и нивното потекло.

Како превозно средство најчесто се користат патнички моторни возила и комбиња, а како нов модус операнди забележано е користење на јавни превозни средства (автобус и воз) за одреден дел од маршрутата која е најчесто на релација од Гевгелија до Скопје.

Според Единицата за борбата против трговијата со луѓе и илегалната миграција во МВР, во содејство со Регионалните центри, Секторите за внатрешни работи и Царинската управа **поднесени се 8 кривични пријави против 19 лица.**²³ Посебни истражни мерки се применети во 4 обработки.

Од спроведените активности времено се одземени и предадени на суд 8 патнички моторни возила.

Идентификувани се **173 мигранти**²⁴, од кои најзастапени се од: Авганистан-33, Пакистан-18, по 11 сомалиски и марокански, 9 албански, по 4 ирачки и косовски, 2 српски и по еден алжирски, либиски и туниски државјанин.²⁵

7. ТЕМАТСКИ ДЕЛ

Центар за лица-жртви на трговија со луѓе

Во рамките на предвидените активности по Националниот Акциски План за 2009-2012 година, донесена е одлука на Владата на Република Македонија за определување објект за прифатилиште за заштита и сместување на жртви од трговија со луѓе.

Првото државно прифатилиште, Центар за лица -жртви на трговија со луѓе е под Министерство за труд и социјална политика / Национален механизам за упатување и во согласност со обврските кои произлегуваат од Законот за социјална заштита,²⁶ и започна да функционира на 28.01.2011 година.

Во согласност со обврските кои произлегуваат, Министерството за труд и социјална политика изготви "Правилник за нормативите и стандардите за простор, опрема, стручни кадри и средства потребни за основање и започнување со работа на установа за

²³ При криумчарење на мигранти (Кривична Пријава поднесена од Регионален Центар за Гранични Работи ЈУГ-Полициска Станица Гевгелија) документиран е случај на инволвираност на 2 лица полициски службеници од Регионален Центар за Гранични Работи „Север“- Полициска Станица за Граничен надзор Белановце.

²⁴ Извор: Сектор за аналитика, истражување и документирање-Министерство за внатрешни работи

²⁵ Прилог: табеларен приказ за криумчарење мигранти

²⁶ Сл. весник на РМ бр.79/09 чл.26 и чл.31.

социјална заштита Центар за лица-жртви на трговија со луѓе²⁷. За функционирање на овој Центар, според меѓународните стандарди за човекови права, изработени се интерни документи.

За извршување на функциите на Центарот за лица -жртви на трговија со луѓе во 2011 година, Министерство за труд и социјална политика обезбеди средства во годишната програма во износ од 615,000,00 денари за поддршка на режиски трошоци (кирија, струја, парно, вода, телефон, интернет).

Дополнително, две невладини организации со кои Министерство за труд и социјална политика има потпишан меморандум за соработка а кои се одговорни за спроведување на активностите согласно програмите, имаат добиено грантови за директна помош и поддршка на жртвите на трговија со луѓе од Владата на Република Македонија²⁸. Преку други проектни грантови поддржани од интернационални организации, НВО „Отворена Порта“ обезбеди сума од 2,780,000 денари.

Во Центарот за лица -жртви на трговија со луѓе се сместуваат жртвите на трговија со луѓе домашни државјани и странски жртви кои имаат добиена дозвола за привремен престој.

Директна помош и поддршка даваат НВО:

- Социјална поддршка во Центарот дава **НВО „Отворена порта“** која даде придонес и во техничко доопремување, додека
- Психолошка поддршка е обезбедена од **НВО „За среќно детство“**.

Тимот за социјална поддршка е составен од 7 лица од кои: едно лице е координатор кој е одговорен за дневно менаџирање на Центарот, асистент на координаторот и 5 лица кои ги спроведуваат дежурствата. Структурата на тимот за социјална поддршка според професијата е составен од 4 социјални работници, 2 педагози и 1 социолог. Дополнително, ангажиран е адвокат кој го подржува тимот како надворешен соработник.

Социјалната програма се реализира преку групни и индивидуални сесии во зависност од потребите и интересите на корисниците преку помош и подготовка околу учењето, лекарски интервенции и помош во справување со своите проблеми. Социјалната програма има цел позитивно да влијае на лицата кои се сместени, промена во начинот на нивното размислување, стекнување поголема самодоверба, надминување на потешкотии во нивниот живот, стекнување навика за соживот со други националности, меѓусебно пријателство и давање помош и поддршка на другиот, како и организирани контакти со семејствата или други активности кои се спроведуваат во придружба на социјален работник.

Тимот за психолошка поддршка е составен од 3 лица од кои 2 лица реализираат индивидуални и групни психо-едукативни активности и едно лице врши надзор над нивната работа. Структурата на тимот за психолошка помош според професијата го сочинуваат: 2 психолози и 1 социјален работник.

Психолошката програма се одвива преку психо-дијагностичка проценка на личноста, а индивидуален план за работа се подготвува во зависност од потребите и потенцијалите на личноста за реализација на тераписки и едукативни активности кои ќе

²⁷ Службен весник на РМ бр.100/10 од 23.07.2010 година.

²⁸ Донација од Владата на Македонија на 2 НВО кои даваат директна помош и поддршка во износ од по 312.500.00 денари.

доведат до надминување на трауматските искуства коишто ги доживеале жртвите, враќање на желбата за позитивно дејствување, враќање на самодовербата, и развивање на свесност за носење на конструктивни одлуки и мотивираност за успешна интеграција во средината.

Општите дневни активности во Центарот се спроведуваат според изготвен распоред од страна на тимовите во однос на стручната работа, како и во однос на одржување на хигиената во просториите и подготовка на оброците во текот на денот. Излегувањата се под надзор на вработените или самостојни според заедничка проценка на тимот.

За поддршка во реинтеграцијата на жртвите на трговија со луѓе Министерство за труд и социјална политика воспостави соработка со НВО „Еднаков пристап“ преку која заинтересираните жртви се вклучени во изучување на странски јазик.

Во Центарот за лица жртви на трговија со луѓе се води документација и евиденција за спроведените активности, а месечни извештаи се доставуваат до Националниот механизам за упатување / Министерство за труд и социјална политика согласно со Правилникот за работа. Комуникацијата помеѓу Националниот механизам за упатување / Министерство за труд и социјална политика е на дневна база и во зависност од тековните активности и потреби. Се одржуваат и редовни месечни средби на кои се разговара за случаите и за сите теми кои се од интерес за работењето на Центарот.

Од отворањето на Центарот за лица - жртви на трговија со луѓе до 30.12.2011 година сметени се вкупно 9 лица.

8. ЕВАЛУАЦИЈА НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА И НАП ЗА БОРБА ПРОТИВ ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ И ИЛЕГАЛНА МИГРАЦИЈА

Годишни евалуации на овие два стратешки документи вршат Националната комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција и Националниот известувач со објавување на годишни извештаи каде се прикажани постигнатите резултати за тековната година.

Со оглед дека во тековната година завршуваат активностите предвидени со Националниот Акциски План 2009-2012 година, ќе биде извршена надворешна евалуација пред истекот на годината со што ќе се оствари неутрален увид и ќе се добие реална и објективна слика за ефектот од спроведувањето на Националниот Акциски План, поточно, колку од поставените и планираните активности се спроведени и кои резултати се постигнати.

Во однос на спроведените активности по НАП може да се заклучи дека клучните активности предвидени по НАП 2009-2012 година се реализирани во 2011 година и тоа:

- Ревидирано е членство на Националната комисија, Секретаријат и Подгрупата за борба против трговијата со деца и номинирани се претставници од соодветни институции²⁹
- Воспоставен е систем за известување помеѓу Национален Координатор и партнер институции и организации,
- Ангажирано е лице во канцеларија на Националниот Координатор кое е дел од државна институција (Министерство за внатрешни работи),

²⁹ Сл.весник на Република Македонија бр.32/2011.

- Зајакната е улогата на Националниот известувач за борба против трговијата со луѓе и илегална миграција,
- Изготвени се три студии за:
 - „Национални програми и бенефиции во рамките на системот на социјална заштита во Република Македонија“
 - „Меѓународната законска рамка и македонските закони за сиромаштија со посебен фокус на трговијата со луѓе“
 - „Проценка на ранливи групи од аспект на сиромаштија со фокус на трговија со луѓе“
- Спроведено истажување „Правото на компензација за тргуваните лица во Република Македонија“, со препораки за подобрување на системот на компензација за жртви од трговија со луѓе,
- **Отворено е државно прифатилиште Центар за жртви на трговија со луѓе,**
- Потпишан е меморандум за соработка помеѓу Министерство за труд и социјална политика - Национален механизам за упатување и НВО „Отворена порта – Ла Страда“ и НВО „За среќно детство“,
- Во текот на 2011 година воспоставена е богата меѓународна соработка со повеќе организации, како и соработка со Националната комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција. Одржани се регионални средби во Република Македонија за зајакнување на транснационалната соработка на трговија со луѓе и семинари, работилници и конференции од меѓународен карактер за борбата против трговијата со луѓе.
- Воспоставена е добра соработка помеѓу СЕКИ (СЕЛЕК)³⁰ центарот, Интерпол, Европол,
- Ревидирани и применети се за прв пат инструментите за мониторинг и евалуација – двата обрасци споменати погоре,
- Зајакнати се капацитетите на претставници на институции и Невладини организации во борбата против трговијата со луѓе преку одржани бројни семинари и обуки, работилници и јавни дебати за превенција, поддршка и заштита на жртви на трговија со луѓе.
- Одбележан е 18 октомври - Европскиот ден за борба против трговијата со луѓе и Неделата за борба против трговија со луѓе, со голем број на активности во содејство помеѓу Националната комисија, меѓународните организации и НВОи насочени кон превенција на трговијата со луѓе и трговијата со деца.

9. КОМУНИКАЦИЈА И КООРДИНАЦИЈА

9.1. Соработка со национални актери и меѓународна соработка

Националниот известувач преку постојните тела на Националната комисија непосредно остваруваше континуирана комуникација со претставници на институциите, меѓународните и невладините организации кои се надлежни за откривање, идентификација, превенција, помош и заштита, процесуирање и санкционирање на сторителите на кривични дела од областа на трговијата со луѓе.

Комуникацијата и координацијата се остваруваше преку редовно учество на состаноци на сите номинирани членови на Комисијата, Секретаријатот и Подгрупата за борба против трговија со деца. Соработката е спроведувана преку стандардизирана

³⁰ Иницијатива за соработка на Југоисточна Европа

практика на директна и непосредна размена на информации со Националниот известувач по потреба на дневна, месечна и/или тромесечна база.

Пример за таква пракса е дадената поддршка за потпишаните меморандуми за соработка помеѓу институциите со НВО и меѓународните организации, а со цел унапредување на соработката во борба против трговијата со луѓе.

Бидејќи проблемот на трговијата со луѓе е проблем на многу држави како во регионот така и во светот, меѓународната соработка не изостанува и во Република Македонија која прифаќа добри меѓународни практики.

За одбележување е потпишаната конвенција за соработка во областа на трговијата со луѓе на 04.05.2011 помеѓу Република Македонија и Република Франција во Тетово од страна на м-р Гордана Јанкулоска, и амбасадорот на Франција Жан Клод Шлумберже. Со ова, Секторот за натрешни работи Тетово доби донација за отворање и опремување посебна просторија за прифаќање и разговор со жртви на трговија со луѓе.

Во однос на истрагите, се остварува редовна комуникација и соработка со СЕЛЕК центарот, Европол и Интерпол во однос на водење на заеднички меѓународни истраги и формирање на заеднички тимови особено во земји од Југоисточна Европа во борба против меѓуграничниот криминал и се врши размена на информации меѓу држави и размена на податоци за криминалните групи и поединци од интерес за ефикасно кривично гонење на сторители на трговија со луѓе.

Во текот на извештајната година, направена е интензивна меѓународна соработка во насока на учество на повеќе меѓународни и регионални конференции и семинари, реализација на регионални проекти на кои претставниците од Република Македонија (од надлежни институции, меѓународните агенции и НВО) активно учествуваа и ја претставуваа состојбата во Република Македонија и заложбите во борбата против овој криминал. Република Македонија беше домаќин на повеќе меѓународни и регионални настани.

ЗАКЛУЧОЦИ

Позитивни состојби и констатации

- Зајакнати се капацитетите на Националниот известувач за борба против трговијата со луѓе и илегална миграција со поддршка на Мисијата на ОБСЕ во Скопје. Изготвена е методологија за работа и структуриран извештај по која ќе известува;
- Направено е адаптирање на мониторинг алатките односно на образецот за следење на работата на случај според жртвата и образец за следење на напредокот во спроведувањето на Националниот Акциски План;
- Во Република Македонија изминативе неколку години (од 2007 година до денес) се задржува трендот на трговијата со малолетно лице со цел сексуална злоупотреба но нема драстично зголемување на бројот на жртви на трговија. Честа е појавата на идентификација на малолетни жртви кои потекнуваат од дисфункционални семејства;
- Промовиран е нов пристап во борбата против трговија со луѓе со пријавување на корисници на сексуални услуги од жртви на трговијата со малолетно лице, со цел придонес во намалување на побарувачката на сексуални услуги од жртви на трговијата со луѓе;
- Домашните жртви се сместуваат во новоотворениот државен Центар за лица-жртви на трговија со луѓе каде ги остваруваат своите права и се вклучени во програми на помош и заштита;

- Во 2011 година трендот на криумчарењето мигранти е ист како и претходната година што укажува на фактот дека на нашата територија главно се криумчарени мигранти со потекло од Блискиот и Далечниот Исток и земјите од северна Африка. Република Македонија останува земја на транзит;
- Клучните активности предвидени по Националниот Акциски План 2009-2012 година се реализирани во 2011 година;
- Постои координирана мултисекторска соработка помеѓу партнерите вклучени во спроведување на Националниот Акциски План како на национално така и на меѓународно ниво во борбата против трговијата со луѓе;
- Реализирани се голем број препораки од извештајната 2010 година на Националниот известувач.

Негативни состојби и констатации

- Институциите вклучени во борбата против трговијата со луѓе (во најголем дел од случаите станува збор за Министерството за внатрешни работи и Министерство за труд и социјална политика) во рамките на своите редовни задачи доаѓаат во контакт со голем број на високо ризични малолетни-потенцијални жртви на трговија со луѓе, кои поради немање докази не се идентификуваат како жртви и како такви се исклучени од системот за заштита иако се изложени на висок ризик;
- Република Македонија во домашното законодавство ја регулира компензацијата на жртвите од трговија со луѓе, но истата не се остварува заради непостоење на фонд за обештетување;
- Во имплементација на предвидените активностите по Националниот Акциски План не се еднакво вклучени институциите кои можат превентивно да делуваат кај ранливите групи (пред се образовните институции).
- Голем дел од жртвите при обидот да се вклопат во општеството се соочуваат со истите проблеми со кои се соочувале и пред да станат жртви, имајќи во предвид дека се враќаат во истата средина. Потребна е дополнителна подршка од страна на социјалните работници, невладините организации и останатите членови на заедницата со цел поефикасно реинтегрирање во општеството.

ПРЕПОРАКИ НА НАЦИОНАЛНИОТ ИЗВЕСТУВАЧ:

- Органите задолжени за спроведување на законот да продолжат со водење проактивни истраги заради поефикасна идентификација и заштита на жртви на трговија со луѓе;
- Да се вложат напори за надминување на проблемите во функционирање на двете бази на податоци кои се водат во Министерство за внатрешни работи (за сторителите) и Министерство за труд и социјална политика (за жртвите) заради

добивање на точни и релевантни податоци од кои ќе се извлекуваат детални податоци за состојбата и спецификите на трговијата со луѓе;

- Да се продолжи со соработката помеѓу сите партнери вклучени во борбата против трговијата со луѓе, особено да се зајакне улогата на Министерството за образование и наука во имплементирање на делот на активностите предвидени со Националниот Акциски План, а во најдобар интерес на заштитата на децата како и нивно активно вклучување во активности за стекнување на квалификација и доостручување;
- Поголемо вклучување на Министерството за здравство со цел овозможување на бесплатна медицинска заштита на жртвите на трговија со луѓе;
- Континуирано јакнење на капацитетите за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција на локално ниво, посебно на полицијата, социјалните работници, трудовите инспектори, образовните институции и други инволвирани страни со цел унапредување на процесот на идентификација;
- Да се воспостави државен Фонд за компензација што е предвидено како во националните мерки против трговијата со луѓе, така и во Националниот Акциски План 2009-2012 година, со цел обезбедување на пристап на тргуваните лица до надомест на штета што е претставува клучна мерка во владината политика за борба против трговијата со луѓе;
- На потенцијалните и високо ризичните малолетни лица потребна им е системска помош и поддршка за превенирање од можна трговија со луѓе;
- Овозможување на правото на бесплатна правна помош на жртвите на трговија со луѓе преку обезбедување на правен застапник-адвокат од страна на надлежните институции;
- Обезбедување одржливост на државното прифатилиште Центар за лица жртви на трговија со луѓе преку постојани и стабилни финансиски средства од државниот буџет за сите активности на помош и заштита на жртвите сместени во Центарот;
- Да се пристапи кон изготвување на Стратегија и Акциски план за борба против трговија со луѓе и илегална миграција за период 2013-2016 година;
- Да се овозможи поддршка на невладините организации и локалните совети за превенција во спроведување на превентивни активности и кампањи, насочени особено кон корисниците на сексуални услуги со цел намалување на побарувачката на сексуални услуги од жртви на трговијата со луѓе.

ПРИЛОГ ³¹

Табела 1 - Приказ за трговија со луѓе

<ul style="list-style-type: none"> • Трговија со малолетно лице - член 418 г • Трговија со луѓе - 418-а • Трговија со малолетно лице 418г,в и „Посредување во вршење на проституција“ чл.191 	Кривични пријави чл.418-г -2 КП чл.418-а -2КП чл.418-г,в и 191-1 КП Вкупно – 5 КП Посебен извештај чл.418-г 1	Сторители чл.418-г- 6 чл.418а- 6 чл.418-г,в и 191- 22 ПИ -чл.418г-1 ВКУПНО: 35 34 мажи 1 сторител од женски пол	Пресуди по КП за сторители на странска жртва 1- правосилна
Жртви			
11			
Малолетни		Полнолетни	
6		5	
Домашни	Странски	Домашни	Странски
5	1	4	1
Вид на експлоатација		Вид на експлоатација	
Трудова и сексуална	Трудова	Сексуална	Трудова и сексуална
1	1	4	1
			Трудова
			/
			Сексуална
			4

Табела 2 - Приказ за криумчарење мигранти

КРИУМЧАРЕЊЕ МИГРАНТИ - 2011		
Член од Кривичен Законик на Република Македонија	Кривични пријави	Пријавени лица
“Криумчарење на мигранти” чл.418 б	5	8
“Криумчарење на мигранти” чл.418 б и “Орган.група и поттик.на делата тргов. со луѓе и криум.мигр” чл.418 в	1	8
„Употреба на фалсификувана исправа“ чл 380	2	3
ВКУПНО	8	19

³¹ Извор: Министерство за внатрешни работи – Единица за борба против трговија со луѓе и криумчарење мигранти